Sandfeld, Olsen 1960 = Kristian Sandfeld, Hedvig Olsen, *Syntaxe roumaine*, Copenhague, Librairie Munksgaard.
Svenonius 2008 = Peter Svenonius, *The position of adjectives and other phrasal modifiers in the decomposition of DP*, în: Louise McNally, Chris Kennedy (eds.), *Adjectives and Adverbs: Syntax, Semantics, and Discourse*, Oxford, Oxford University Press, p. 16–42.
Teodorescu 2006 = Alexandra Teodorescu, *Adjective ordering restrictions revisited*: in D. Baumer, D. Montero, M. Scanlon (eds.), *Proceedings of the 25th West Coast Conference on formal Linguistics*, Somerville, MA: Cascadilla Proceedings Project, p. 399–407.
Truswell 2005 = Robert Truswell, *Non-restrictive Adjective Interpretation and Association with Focus*, în *Oxford Working Papers in Linguistics, Phonetics and Philology*, vol. 9, p. 133–154, http://www.ling.ed.ac.uk/~rtruswel/owp.pdf.

ADJECTIVES ORDERING IN ROMANIAN. A TYPOLOGICAL PERSPECTIVE

(Abstract)

This paper analyses the order of adjectives with respect to the head noun in Romanian. All classes of adjectives have been dealt with: qualifying, classifying and reference-modifying adjectives. At the same time, we have presented the serialisation schemata, dealing with the hierarchisation of co-occurring adjectives. Although there are many word-order constraints which favour postposition, we endorse the hypothesis according to which the word order of Romanian adjectives is free.

Cuvinte-cheie: modificatori, poziție, serializare, intersectivitate.
Keywords: modifiers, word order, serialization, intersectivity.

Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”,
Bucureşti, Calea 13 Septembrie, nr. 13
Facultatea de Litere, Universitatea din Bucureşti,
Str. Edgar Quinet, nr. 5–7

Adina Dragomirescu

O SCHIMBARE PARAMETRICĂ DE LA ROMÂNA VECHE LA ROMÂNA MODERNĂ ÎN SINTAXA FORMELOR VERBALE COMPUSE CU AUXILIAR

1. INTRODUCERE

În acest articol ne propunem să explicăm o deosebire importantă între româna veche şi româna actuală, legată de posibilitățile de dislocare a formelor verbale compuse cu auxiliar. Vom arăta că sintaxa diferită a acestor forme verbale compuse

BDD-A456 © 2013 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:56:10 UTC)

este determinată de o schimbare parametrică graduală, încheiată la sfârşitul epocii vechi (în mod convenţional, 1780); această schimbare parametrică dă seamă nu numai de dispariţia dislocărilor formelor verbale compuse, ci şi de alte fenomene sintactice.

1.1. DESCRIEREA FENOMENULUI ŞI DATELE DIN CORPUS

În româna modernă, există foarte puţine posibilităţi de dislocare a formelor verbale compuse cu auxiliar: numai semiadverbele (*mai, cam, prea, şi, tot*) se pot aşeza între auxiliar şi verbul lexical la participiu ori infinitiv (GALR I: 586). În schimb, în româna veche, posibilităţile de dislocare sunt mult mai diversificate, între auxiliar şi verbul lexical putând apărea: un subiect (1), un complement direct (2), un complement indirect (3), un complement prepoziţional (4), un nume predicativ (5), structuri circumstanţiale prepoziţionale sau adverbiale (6). Exemplele de la (7) ilustrează faptul că, în limba veche şi alte (semi)adverbe decât cele acceptate astăzi puteau disloca formele verbale compuse.

(1) a. *Ce Faraon zise: meargeţi la Iosif şi ce* ***va*** *el* ***dzice*** *voao aceaia faceţi* (PO, 145)
b. *Să* ***voiu*** *eu* ***tinde*** *afară mâna mea şi voiu bate Eghipetul cu tot fealiul de minuni* (PO, 188)
c. *Răspunse Faraon: bine-i zău, Domnul cu voi, cum* ***voiu*** *eu* ***lăsa*** *pre voi şi pre mituteii voştri?* (PO, 210)
d. *ce ia aminte cum când* ***au*** *ei* ***viiat*** *aşa leage lui Domnezeu* (PO, 8)
e. *că e urât naintea lui altă fără numai ce* ***au*** *el* ***tocmit*** (PO, 9)
f. *Şi deaca trecură 40 de zile deschise fereastra spre corabie, ce* ***era*** *el* ***făcut*** *şi slobozi un corb a zbura* (PO, 33)
g. *Şi sluga înainte spuse pre rând toate lucrurile ce* ***era*** *el* ***isprăvit*** (PO, 82)
h. *Aşijdere şi noi lăsăm şi dăm după moartea lor cărţile acestor ocine ce-s mai sus zise la svânta mănăstire cum* ***au*** *ei* ***lăsat*** *cu al lor cuvânt* (DÎ, XXXVI, 125)
i. *Iară, de* ***va fi*** *omul* ***zăcând*** *spre moarte, cade-se popeei să ia cuminecătura cu frică şi să meargă înainte* (CPrav, 6^{v})
j. *Giură-i derept aceaia pre feciorii lu Israil şi dzise: când* ***va*** *Domnedzeu* ***căuta*** *pre voi, duceţi-vă afară de aicea oasele meale* (PO, 179)
k. *Iară să i-****au*** *domnu-său* ***dat*** *lui muiare şi aceasta feciori au feate au născut, muiarea şi porobocii ai domnu-său fie* (PO, 246)
l. *Şi când* ***ar fi*** *Iosif* ***sosind*** *la fraţii săi, traseră de pe el veşmântul lui* (PO, 129)
m. *De va veni birdeni,* ***vor*** *Nicorizi Nevrudul* ***a ceri*** *ceva ban, arita zapisuri, čiče tote merturiseşt, če-am dat iavu lui, če dat iali miia, anume tote se ştii* (DÎ, CI, Bozen, 193)
n. *Iar de-****ai hi*** *domiata* ***sârguit*** *să fii până acmu venit, avem nădeajde pre Dumnedzeu să fi fost până acmu şi la moşie.* (DÎ, XCIII, 184)

BDD-A456 © 2013 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:56:10 UTC)

(2) a. *A doua, făgăduita, că Dumnezeu făgăduitu-ne-au că ne* ***va*** *pre noi* ***asculta*** (CCat, 9^{v}–10^{r})
b. *şi iaca el vine afară înaintea ta şi când* ***va*** *pre tine* ***vedea*** *în mare bucurie va fi* (PO, 190)
c. *Toți aceştia în doaospredzeace seminţe a lui Israil şi aceasta-i carele au grăit tată-său, când* ***au*** *pre ei pre toți* ***blagoslovit*** *cu blagosloveniile sale* (PO, 175)
d. *cum aceaste doo cărți să fie pârgă până Domnedzeu* ***va*** *şi alalte* ***tipări şi scoate*** (PO, 11)
e. *Nu fie aşa, ce păsați numai voi bărbații şi faceți jirtvă Domnului, că voi încă* ***ați*** *aceasta* ***cerut*** *şi aşişi-i scoaseră dinaintea lu Faraon* (PO, 210)

(3) a. *fă acolo un oltariu acelui Domnezeu care* ***se-au*** *ţie* ***arătat,*** *când fugiiai denaintea lui Isau* (PO, 119)
b. *îngroapă pre mine în mormântul mieu, carele* ***am*** *mie* ***săpat*** *în pământul Canaanului* (PO, 177)

(4) *Că ne-am nevoit ş-am trudit, iară mintea noastră şi firea doară nu* ***se-au*** *de toate* ***domirit,*** *c-am avut şi noi minte destulă şi întunecată* (CC^{2}, 10)

(5) *Ce derept aceaia voia noastră face-vom, să* ***veți*** *aşa* ***fi*** *ca şi noi, şi să se va tot omul carele cap de bărbat fi tăind împrejur* (PO, 117)

(6) a. *Cu care alenişii săi pierde-le-va strâmbătate, ce va ţine oamenii săi, că* ***s-au*** *în el* ***usbăitu*** (FT, 1^{r})
b. *Că ne-****au*** *în har* ***slobozitu*** *den darulu său şi ne alesese feţii săi pren miloste sa* (FT, 3^{r})
c. *şi cetiți şi nu judecareți necetind mainte, că* ***veți*** *cu adevăr* ***afla*** *mare vistiiariu sufletesc* (PO, 10)
d. *Zise şarpele la muiare: nece cum* ***nu vreți*** *cu moarte* ***muri*** (PO, 18)
e. *Moisi iară strigă către Domnul şi dzise: ce voiu face cu cest nărod, nu cu mult câtr-îns, de ci mă* ***vor*** *cu pietri* ***împroşca*** (PO, 235)
f. *Dup-acea popii încă carii* ***vor*** *către Domnul* ***a se apropiia*** *să se sfinţească pre sine cum Domnul pre ei să nu-i zdrobească* (PO, 243)
g. *Şi dzise Moisi Domnului: iată, tu aceasta dzici mie: du sus ceastă dihanie şi nu-mi arăți cine* ***vei*** *cu mine* ***să temeți*** (PO, 292) [viitor cu conjunctiv – Zamfir 2007: 219–231]
h. *Ce derept aceaia aşa aruncați pre ei cum atâta să fie în număr cărămida câte* ***au*** *până acmu* ***făcut,*** *nici nu micşurareți* (PO, 193)
i. *Iar de-ai hi domiata sârguit* ***să fii*** *până acmu* ***venit****, avem nădeajde pre Dumnedzeu să fi fost până acmu şi la moşie.* (DÎ, XCIII, 184)
j. *Pomeneşte-te, om crişti*n*u, că* ***vei*** *acmuşu* ***muri*** (FT, 1^{r})
că slugile tale n-au cu ce ţinea dobitoacele sale, aşa ***se-au*** *tare* ***puternicit*** *foametea în pământul Canaanului* (PO, 166)
k. *Şi ziseră: tu însuți* ***eşti*** *aicea* ***venit*** *şi veri să biruieşti, derept aceasta mai vârtos vom face cu tine decât cu ei* (PO, 60)
l. *derept însă nu numai aceaea care-****ară fi*** *înnapoi* ***rămas*** (DÎ, XXXVI, 125)

BDD-A456 © 2013 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:56:10 UTC)

(7) a. *Noi pentru dragoste lui Domnedzeu am ustenit,* ***n-au*** *iară* ***întors*** *mână de înger ce mână grea păcătoasă* (PO, 10)
b. ***N-ai*** *neci* ***lăsat*** *să sărut feciorii şi featele meale, dzău, nebuneaşte ai făcut* (PO, 106)

Destul de frecvent, între auxiliar şi verbul lexical apar structuri complexe, având o componență variabilă: subiect + complement indirect (8a,b), subiect + complement direct (8c), două circumstanțiale (8d), structură complexă cu subiect, element relativ şi complement direct (8e).

(8) a. *Însă vă prevegheați, cum* ***au*** *Cristus noauă* ***dzis,*** *că noi nu ştim să demineața au seara va veni* (FT, 1[v])
b. *eu-s Domnul, grăiaşte lu Faraon, craiului Eghipetului toate care* ***voiu*** *eu* ***ție*** ***grăi*** (PO, 198)
c. *Şi dzise lui Iosif: prince ție* ***au*** *Domnedzeu toate aceastea* ***arătat****, nime nu-i aşa înțelept şi mândru cum tu eşti* (PO, 143)
d. *Şi când featele aceaste îndărăptu se înturnară la tatăl său, dzise tată-său: cum* ***ați*** *astădzi aşa curund* ***venit*** *acasă?* (PO, 184)
e. *Ce derept aceaia voia noastră face-vom, să veți aşa fi ca şi noi, şi să* ***se va*** *tot omul carele cap de bărbat* ***fi tăind*** *împrejur* (PO, 117)

Exemplele de mai sus sunt extrase din texte din secolul al XVI-lea (fragmentele incluse în volumul *Texte* şi DÎ, care sunt, în general, texte originale, şi PO, CL, care pot fi influențate de originalul străin). Studiul acestui corpus extrem de redus reprezintă numai un punct de plecare pentru o analiză cantitativă mai extinsă. În continuare, vom avea în vedere numai formele verbale care conțin auxiliare – perfect compus, viitor, condițional (prezent şi perfect), conjunctiv perfect, perifraze de imperfect (tipul *era făcut*) sau de mai-mult-ca-perfect (tipul *au fost făcut*) –, însă fenomenul apare şi cu conjunctivul, chiar în structuri în care *să* este marcă a conjunctivului, şi nu conjuncție condițională (9) şi cu verbe modale (10).

(9) a. ***Să*** *ainte* ***apucăm*** *fața lui în ispovedire şi în cântare* (CL, 14[v])
b. *şi să nu atingem el,* ***să*** *cumva* ***nu murim*** (PO, 18)
(10) *După aceaea, deaca am văzut jelanie a mulți preuți de Tâlcul Evangheliilor cum* ***să poată*** *şi ei* ***propovedui şi a spune*** *oamenilor învățătură după cetitul Evangheliei* (CC[1], 247[r])

1.2. STADIUL CERCETĂRII

Fără să treacă neobservat, fenomenul dislocării nu a beneficiat de foarte multă atenție în bibliografia românească şi, din informațiile de care dispunem, nu există o analiză sintactică a fenomenului. Moldovanu (1977–1978: 47) observă că, spre deosebire de normele actuale, în vechile traduceri româneşti apar „dezmembrări”

BDD-A456 © 2013 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:56:10 UTC)

ale „formațiilor premorfologice”, frecvența formelor nedislocate fiind totuşi mult mai mare. Autorul nu pune acest fenomen pe seama traducerii, ci consideră că explicația ar fi „relativa independență a auxiliarelor” (p. 56), care se constată şi în celalalte limbi romanice vechi (fenomenul este ilustrat cu exemple din occitană, spaniolă, italiană, franceză). Moldovanu (1977–1978: 65) arată că dislocările apar în texte culte din secolul al XVI-lea şi din prima jumătate a secolului al XVII-lea, ca vestigii ale stadiului arhaic, în care formele verbale compuse erau lipsite de coeziune, şi observă că posibilitatea de dislocare s-a păstrat regional până astăzi, fără a indica zona în care fenomenul este încă atestat (p. 62).

Gheție şi Zgraon (1981) atrag atenția asupra faptului că majoritatea dislocărilor apar în texte culte, şi nu în documente, şi ajung la concluzia că dislocările nu caracterizau vorbirea curentă din secolul al XVI-lea, ci reprezintă urme ale unui sistem anterior secolului al XVI-lea, păstrate numai ca „manierism sintactic” în primele texte româneşti.

Zamfir (2007: 158) preia ipoteza Gheție–Zgraon, conform căreia dislocările reprezintă relicve conservate în scrisul literar; autoarea observă că în anumite texte (PO, CC^2) dislocările au o frecvență mare, în timp ce din alte texte lipsesc; intercalările complexe ar fi mai reduse la perfectul compus, ca urmare a stadiului mai avansat de gramaticalizare a acestei forme verbale în secolul al XVI-lea (exemplele de la (8) arată însă că şi perfectul compus era destul de uşor de dislocat). Zamfir (2007: 162) arată că dislocările au o frecvență mai mică în secolul al XVII-lea, fiind aproape absente spre sfârşitul secolului.

Frâncu (2009: 229) consideră că dislocările sunt „nefireşti” şi că există două explicații pentru apariția acestora în secolul al XVI-lea: fidelitatea traducerii româneşti față de textul slavon (şi/sau grecesc) şi influența sintaxei populare româneşti dintr-o fază mai veche, când gradul de coeziune a formelor era încă limitat.

2. RELAȚIA DINTRE DISLOCARE ŞI ALTE FENOMENE SINTACTICE

Deşi considerată adesea un fenomen excentric, livresc, nefiresc, dislocarea formelor verbale compuse cu auxiliar nu este un fapt lingvistic întâmplător şi se corelează cu alte fenomene sintactice.

2.1. SITUAȚIA DIN ROMÂNA VECHE

Ideea centrală a acestui articol este aceea că există o relație strânsă între posibilitatea de intercalare a unor secvențe între auxiliar şi verbul principal şi posibilitatea apariției inversiunilor auxiliar-participiu/infinitiv (11), corelație care, din informațiile de care dispunem, nu a fost observată anterior pentru limba română. Prezența inversiunilor din româna veche a fost pusă pe seama legii lui Wackernagel, care împiedică apariția elementelor neaccentuate la început de frază,

BDD-A456 © 2013 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:56:10 UTC)

funcțională în unele limbi slave şi în unele limbi romanice vechi (Sanfeld 1930: 149, Frâncu 2009: 113, 123, 157).

(11) a. ***Înțeleage-veri*** *mai bine acolo, că scrie mai largu.* (DÎ, XC, 182)
b. *şi în iboste desăvârşită* ***trecut-au*** *din aceasta lume* (CPrav, 1560–1562, 12[r]).

Diacronic, se constată că ponderea dislocărilor şi a invesiunilor a scăzut treptat din secolul al XVI-lea până în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, când dislocările sunt extrem de rare, aproape inexistente, iar inversiunile au caracter accidental. Pentru a ilustra relația dintre cele două fenomene, am realizat o analiză cantitativă (numărătoarea formelor a fost manuală, deci sunt posibile mici inexactități, care nu afectează însă imaginea globală, exprimată în procente) pe câteva texte din secolul al XVI-lea (originale – DÎ, *Texte* – şi traduceri – PO, CL) şi din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea (NL, CG, PC). Limitarea atât de mare a corpusului impune, în viitor, o analiză cantitativă mult mai complexă a fenomenului, urmărind cronologic situația şi având în vedere diferențele de registru şi diferențele regionale, care însă nu fac obiectul acestui articol.

Pentru DÎ, am înregistrat un număr de 1029 de forme conținând auxiliare, dintre care 933 (90,67%) au topica obişnuită (am inclus aici şi formele dislocate cu semiadverbele acceptate şi de limba actuală), 91 (8,84%) apar cu inversiunea auxiliarului, iar 5 forme (0,48%) sunt dislocate. Ponderea este uşor diferită, în funcție de modul şi timpul verbal:

Tabelul 1: DÎ

	Perfect compus	Viitor	Forme perifrastice de mai-mult-ca-perfect	Condițional-optativ	Conjunctiv perfect
Topică normală	629 (89,60%)	247 (92,85%)	27 (96,43%)	29 (93,54%)	1 (50%)
Inversiuni	72 (10,25%)	18 (6,76%)	1 (3,57%)	–	–
Dislocări	1 (0,14%)	1 (0,37%)	–	2 (6,45%)	1 (50%)
Total	702	266	28	31	2

În *Texte*, am înregistrat 496 de forme verbale compuse cu auxiliar, dintre care 54 de inversiuni (10,88%) şi 14 dislocări (2,82%). Procentul inversiunilor şi al dislocărilor este sensibil mai mare în cazul perfectului compus, decât în cazul viitorului. În cazul formelor perifrastice, frecvența mică face ca datele procentuale să nu fie la fel de relevante.

Tabelul 2: Texte

	Perfect compus	Viitor	Forme perifrastice de mai-mult-ca-perfect şi viitor cu gerunziu
Topică normală	126 / 78,26%	297 / 90,27%	5 / 83,33%
Inversiuni	27 / 16,14%	27 / 8,20 %	–
Dislocări	8 / 4,96%	5 / 1,51%	1 / 16,66%
Total	161	329	6

BDD-A456 © 2013 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:56:10 UTC)

În PO, am inventariat 1929 de forme verbale compuse cu auxiliar, dintre care 1698 (88,02%) cu topică obişnuită, 199 de inversiuni (10,31%) şi 32 de dislocări (1,65%). Inversiunile apar în măsură mult mai mare la viitor decât la perfectul compus, însă procentul dislocărilor este mai mare la perfect compus decât la viitor.

Tabelul 3: PO

	Perfect compus	Viitor	Condiţional	Forme perifrastice de imperfect şi de mai-mult-ca-perfect
Topică normală	621 (93,24%)	822 (82,28%)	172 (96,62%)	83 (96,51%)
Inversiuni	31 (4,65%)	163 (16,31%)	5 (2,80%)	–
Dislocări	14 (2,10%)	14 (1,40%)	1 (0,56%)	3 (3,48%)
Total	666	999	178	86

În CL (un text redus ca dimensiuni, dar destul de diferit de restul textelor din epocă), apar numai 56 de forme compuse cu auxiliar, dintre care 40 au topică obişnuită (71,42%), iar 16 (28,57%) sunt cu inversiune. În acest text, nu am înregistrat nicio situaţie de dislocare a formelor compuse cu auxiliar. Totuşi, faptul că dislocarea este atestată la conjunctiv (***Să*** *ainte* ***apucăm*** *faţa lui în ispovedire şi în cântare,* 14[v]) arată că aceasta era o posibilitate reală a limbii. Acest text este interesant prin aceea că, la perfect compus, ponderea formelor cu inversiune este mult mai mare decât cea a formelor fără inversiune, pe când la viitor procentele sunt comparabile cu cele din alte texte din acea epocă.

Tabelul 4: CL

	Perfect compus	Viitor
Topică normală	6 (35,29%)	34 (87,17%)
Inversiuni	11 (64,70%)	5 (12,82%)
Dislocări	–	–
Total	17	39

Deşi ponderea inversiunilor şi mai ales a dislocărilor este diferită de la un text la altul, ceea ce se poate observa – chiar şi pe acest corpus limitat – este că, şi în textele originale, şi în cele traduse, existau atât posibilitatea de a folosi cu inversiune formele compuse cu auxiliar, cât şi posibilitatea de a le disloca. Ponderea inversiunilor este comparabilă în textele avute în vedere (în jur de 10%), pe când ponderea dislocărilor diferă destul de mult de la un text la altul (de la 2,82% în *Texte,* la 0% în CL). Esenţial este faptul că ambele fenomene sunt prezente şi în textele originale (şi, mai important, în documente), ceea ce arată că fenomenele în discuţie nu se pot explica prin influenţă străină, aceasta putând, eventual, să explice frecvenţa mai mare a celor două fenomene în anumite texte.

Pentru cea de-a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, am avut în vedere numai trei texte, diferite ca registru şi ca dimensiuni: NL, CG şi PC. Încă de la *Letopiseţul* lui Neculce (care aparţine stilistic epocii vechi), ponderea inversiunilor

BDD-A456 © 2013 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:56:10 UTC)

şi mai ales a dislocărilor este mult mai redusă decât în secolul al XVI-lea, mergând până la absența totală a acestor fenomene din PC, text ales în mod simbolic, pentru că este din anul 1780, care marchează convențional sfârşitul epocii vechi şi începutul epocii moderne din istoria limbii române.

În NL (primele o sută de pagini), dintr-un total de 2937 de forme compuse cu auxiliar, 152 de forme (5,17%) apar cu inversiune şi numai două (0,06%) cu dislocare (12a,b). În exemplul (12a), elementul care intervine între auxiliar şi verbul lexical este un semiadverb (*prea*), însă diferit de semiadverbele general acceptate în această poziție în limba actuală. În afară de aceste două exemple, am mai înregistrat şi unul cu verbul modal *a putea,* urmat de infinitiv fără *a* (12c).

Tabelul 5: NL

	Perfect compus	Viitor	Condițional-optativ	Conjunctiv perfect	Forme perifrastice de mai-mult-ca-perfect şi perifraze cu gerunziu
Topică normală	2502 (9,37%)	156 (98,73%)	44 (97,77%)	44 (100%)	37 (94,87)
Inversiuni	148 (5,58%)	2 (1,26%)	–	–	2 (5,12)
Dislocări	1 (0,04)	–	1 (2,22&)	–	–
Total	2651	158	45	44	39

(12) a. *Deci Ştefăniță-vodă, cum au văzdut bățul cu cărțile,* ***s-au*** *prè* ***mâniet*** *şi l-au şi adus pre acel Nicolai Milescul înaintea lui* (NL, 121)
b. *Aşè era jac într-însa, cum aru hi fostu ei, săracii, pricina răutățâi, cum* ***aru fi*** *ei, săracii* ***sfătuit*** *să vie leşii cu oaste la Hotin* (NL, 143)
c. *că fusesă țara toată bejenită şi nu* ***putusă*** *oamenii* ***ara*** *şi nu să făcusă pâne* (NL, 165)

În CG, dintr-un total de 325 de forme compuse au auxiliar, 319 (98,15%) au topică obişnuită, 4 (1,23%) sunt inversate şi 2 (0,61%) apar cu dislocare. Față de posibilitățile extrem de variate de dislocare din secolul al XVI-lea, în acest text numai *foarte* se intercalează între auxiliar şi verbul lexical, şi numai în structura perfectului compus (13).

Tabelul 6: CG

	Perfect compus	Viitor
Topică normală	292 (97,98%)	27
Inversiuni	4 (1,34%)	–
Dislocări	2 (0,67%)	–
Total	298	27

(13) a. *ačastă breslă* ***s-au*** *foarte* ***micşoratu*** (CG, 269)
b. *şi începându mehterbaş şi zâcându un scopos ca acela,* ***au*** *foarte* ***plăcutu*** *paşii meşterşugul şi zicătura lui* (CG, 311)

BDD-A456 © 2013 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:56:10 UTC)

Observațiile de până aici permit formularea următoarelor concluzii: (i) fenomenul dislocării formelor verbale compuse cu auxiliar apare, cu frecvență din ce în ce mai redusă, până la sfârşitul epocii moderne, nemaifiind înregistrat în secolul al XIX-lea (Dragomirescu 2012); ipotezele formulate anterior (vezi *supra*, **1.2**), conform cărora dislocarea a dispărut în a doua jumătate a secolului al XVII-lea, trebuie nuanțate, pentru că dislocarea este posibilă, accidental, şi mai târziu; (ii) în schimb, inversiunile, care au avut permanent o pondere mai mare decât dislocările, continuă să apară accidental şi în secolul al XIX-lea şi chiar la începutul secolului al XX-lea (Dragomirescu 2012: 199, 204–205, Pană Dindelegan 2012: 570), mai ales în interogații, cu valoare de modalizare epistemică de incertitudine ori cu intenții arhaizante ori retorice; (iii) cele mai târzii forme cu dislocare înregistrate apar la perfectul compus, ceea ce dovedeşte că nu există o relație directă între gramaticalizarea timpurie a structurii şi posibilitatea dislocării (cf. Zamfir 2007: 158).

Trebuie menționată şi o altă corelație posibilă, observată de Alboiu şi Hill (2012): de la româna veche la româna modernă nu s-au limitat numai posibilitățile de aşezare postverbală a auxiliarelor, ci fenomenul afectează toate elementele clitice, în special pronumele. Cele două autoare au avut în vedere letopisețele moldoveneşti (din a doua jumătate a secolului al XVII-lea şi până în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea), în care fenomenul enclizei cliticelor pronominale nu mai era la fel de frecvent ca în secolul al XVI-lea (potrivit lui Frâncu 2009: 229, renunțarea la encliză se datorează apariției formelor pronominale cu *î* protetic, fenomen început în perioada celor mai vechi texte româneşti). Ilustrăm această situație cu câteva exemple extrase din CL (14) şi din PO (15).

(14) *bucură-se* (2^{r}), *îmbrăcă-mă* (2^{r}), *puse-mi* (2^{r}), *înfrâmseță-mă* (2^{r}), *feaceră-mă* (2^{v}), *zidiră-mă* (2^{v}), *scumpăratu-ne-ai* (3^{v})

(15) *scrie-se* (4, 5), *va ceti-le* (6), *află-se* (16), *deşchide-se-vor* (18), *ucide-mă-va* (23), *căi-se* (27)

În fine, ipoteze propuse pentru celelalte limbi romanice (Mensching 2012: 21–22) ne permit să stabilim o corelație între fenomenele discutate până acum şi structurile de tipul [XP–V–S], în care verbul (V) este precedat de un element topic (XP), dislocat la stânga, şi este urmat de subiect (S). În exemplele de la (16), grupurile dislocate la stânga sunt, cel mai probabil, focalizate.

(16) a. [*Aşa amu lăsatu eu*] *cu sufletul miu la moartea mea* (DÎ, XIV, 107)
b. *nu făcuşi derept cu mine, eu ded lângă tine slujnica mea şi aceasta văzând că e tăroasă,* [*nemică sunt eu*] *către ea* (PO, 52)

2.2. SITUAȚIA DIN CELELALTE LIMBI ROMANICE

Şi în celelalte limbi romanice vechi sunt prezente fenomenele discutate pentru româna veche: dislocări (17) (Moldovanu 1977–1978, Company Company 2006:

BDD-A456 © 2013 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:56:10 UTC)

298–299, Poletto 2006, în preg.), inversiuni (Company Company 2006: 287–292, 327–328, Ledgeway 2009: 761–763, Mensching 2012: 22, Sitaridou 2012) (18), encliza cliticelor pronominale (19) (Benincà 2010), ordinea XP–V–S, inclusiv cu mai multe grupuri sintactice precedând verbul (20) (Martins 2012, Mensching 2012: 21).

(17) a. *Porque elle non* ***avia*** *las cartas* ***resçebidas*** (sp. v., *apud* Mensching 2012: 22)
'Pentru că ea nu primise scrisorile'
b. ***avrebbono*** *a Alessandro e forse alla donna* ***fatta*** *villania* (it. v., *apud* Mensching 2012: 22)
'(ei) l-ar fi înfruntat pe Alessandro şi probabil şi pe doamnă'
c. *Quali denari* ***avea*** *Baldovino* ***lasciati*** *loro* (it. v., *apud* Poletto 2006)
'Ce bani le lăsase Baldovino'
d. *pour la grant amour* ***ai*** *je* ***pourchacié*** (fr. v., Ssa 7, 5-7, *apud* Sitaridou 2012: 588)
'pentru iubirea cea mare, (eu) am urmat'

(18) a. ***Fecho as*** *tú otro tal a los otros* (sp. v., *apud* Mensching 2012: 22)
'(Tu) ai făcut acelaşi lucru celorlalţi'
a. ***passada han*** *la sierra* (sp. v., *Cid*, 1823, *apud* Company Company 2006: 292)
'au trecut muntele'
b. ***cogida han*** *la tienda* (*Cid,* 2706) (sp. v., *Cid*, 2706, *apud* Company Company 2006: 292)
'au strâns cortul'

(19) *Levo**ssi** questa femina e aiuto**llo*** (it. v., Novellino, 38, r. 19, *apud* Benincà 2010: 54)
'Se scula această femeie şi îl ajută'

(20) a. *E* [*esto fiz yo*] *porque tomases ejemplo* (sp. v., *apud* Mensching 2012: 21)
'Şi am făcut asta pentru ca tu să ai un exemplu'
b. [*Questo tenne lo re*] *a grande maravigla* (it. v., *apud* Mensching 2012: 22)
'Regele a considerat acest lucru o mare minune'

Pentru limbile romanice au fost observate concordanţe între aceste fenomene: Poletto (2008) (*apud* Mensching 2012: 28) arată că structurile de tip XP–V–S şi dislocările de tipul Aux–XP–Part au încetat să existe în italiană din secolul al XVI-lea. Company Company (2006: 288) demonstrează cu date cantitative că, în spaniolă, odată cu ordinea *haber*–participiu se fixează şi constrângerea de adiacenţă; dacă în secolul al XII-lea inversiunea participiu–*haber* apărea în proporţie de 24%, iar dislocările acestor forme aveau o pondere de 17%, în secolul al XVI-lea, numai 1% dintre formele compuse cu *haber* au ordinea Part–Aux, iar în 7% dintre cazuri apar dislocări ale acestor forme. Aceeaşi tendinţă au manifestat-o şi formele compuse cu *ser*.

BDD-A456 © 2013 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:56:10 UTC)

3. ANALIZA. O SCHIMBARE PARAMETRICĂ

Analiza pe care o schiţăm aici, fără a intra în foarte multe detalii tehnice, are în vedere stabilirea unei corelaţii între patru fenomene identificate în româna veche şi în alte limbi romanice vechi – dislocarea formelor compuse cu auxiliar (o ipostază a fenomenului de *scrambling*), inversiunea auxiliarului (Part/Inf–Aux), encliza cliticelor pronominale şi ordinea XP–V–S. Prezenţa acestor fenomene în româna veche şi limitarea/dispariţia lor în româna modernă este explicabilă printr-o schimbare parametrică. Adoptăm accepţia minimalistă a parametrilor, pe care îi înţelegem ca trăsături formale ale categoriilor funcţionale (Roberts 2012: 320). Fenomenele discutate aici se explică printr-o schimbare petrecută pe cea de a doua dintre axele de variaţie identificate de Roberts (2012: 320) – (i) relaţiile dintre trăsăturile formale (persoană, gen, număr, caz) şi (ii) distribuţia trăsăturilor care atrag deplasarea/ridicarea (*movement*). Analiza noastră are în vedere în mod direct numai relaţia dintre dislocarea formelor verbale compuse şi inversiunea verb lexical–auxiliar, dar şi celelalte două fenomene pot fi incluse în această schemă de analiză. Encliza cliticelor pronominale are acelaşi statut ca şi inversiunea Part/Inf-Aux, din moment ce auxiliarele au tot statut de clitice (Alboiu, Hill 2012), însă problema topicii XP–V–S este destul de greu de analizat pentru limba română, din două motive: lipsa unui studiu consistent despre statutul grupurilor dislocate la stânga în limba veche (topic, focus) şi libertatea mare de topică din limba română.

Ambele fenomene analizate aici au loc în periferia stângă a propoziţiei, în sens cartografic (structura sintactică este concepută ca o hartă universală a ordinii secvenţelor/proiecţiilor sintactice, cu foarte multe niveluri) (Rizzi 1997, Cinque 1999). Preluăm de la Poletto (2006 şi lucrările ulterioare) ideea că toate centrele cu statut de *fază* (în sens tehnic, domeniu sintactic autonom, transmis în cursul derivării sintactice către interfaţa cu forma fonologică, adică *spell-out*/rostire şi cea cu forma logică) au propria periferie stângă: pentru fenomenele discutate, ne interesează statutul fazal al centrelor C şi *v* (ca la Chomsky 2001), care au, fiecare, propria poziţie de Focus (sau o poziţie specializată pentru structura informaţională). Această poziţie de Focus poate avea fie o trăsătură (EPP sau de alt tip) puternică, ceea ce înseamnă că atrage ridicarea a diverse elemente în poziţia sa de specificator (Spec,Foc), fie o trăsătură slabă, care nu impune ridicarea (vizibilă a) unor elemente în poziţia de specificator. În româna veche, ca şi în limbile romanice vechi, trăsătura (EPP a) proiecţiei de Focus era puternică, atrăgând ridicarea anumitor constituenţi: în cazul dislocărilor, aceşti constituenţi sunt atraşi în poziţia Spec,Foc a centrului fazal *v* (auxiliarul este mai sus şi verbul lexical este în v^0), iar în cazul inversiunii Part/Inf-Aux, participiul/infinitivul este atras în poziţia de Spec,F a centrului fazal C (iar auxiliarul rămâne în C^0). Dacă se acceptă că proprietăţile centrelor funcţionale rămân constante în diferite faze (C, *v,* în acest caz), pe baza naturii izomorfice a domeniilor fazale (Chomsky 2008), atunci fenomenele în discuţie depind de existenţa aceleiaşi trăsături (puternică sau slabă), care atrage sau nu ridicarea unor componente în periferiile (diferite) ale celor două

BDD-A456 © 2013 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:56:10 UTC)

domenii fazale. Posibilitatea ca dislocările să se realizeze prin constituenți diferiți se explică prin lipsa de specializare a pozițiilor din periferia stângă. Posibilitatea dislocărilor prin mai mulți constituenți se explică prin multitudinea de proiecții periferice legate de structura informațională (Focus, Topic etc.) şi, implicit, a specificatorilor acelor proiecții, care pot găzdui elementele ridicate.

Această analiză este convergentă cu observațiile făcute de Alboiu şi Hill (2012), care au arătat că inversiunea (în general, de tip V–Cl; Part/Inf–Aux este un subtip), deci ridicarea verbului lexical în periferia proiecției C (Focus) şi a auxiliarului în C^0 este blocată de prezența operatorilor (interogativi, de tip *yes-no,* de focus contrastiv sau emfatic), pe când operatorii nuli (în special cei de tip *wh*-) favorizează inversiunea.

Mensching (2012) arată că propunerea făcută de Poletto este valabilă numai pentru grupurile aflate în Focus şi nu explică ce se întâmplă cu cele care nu sunt focalizate. Propunerea acestui autor vizează o schimbare de acelaşi tip (pierderea diacronică a unei trăsături a unei proiecții funcționale), cu deosebirea că proiecțiile funcționale implicate sunt de tip diferit, iar derivarea are alt traseu. Mensching presupune că structura funcțională a propoziției conține cel puțin proiecțiile T şi *v*, sub care se află verbul lexical. Mensching (2012: 34) arată că T^0 are o trăsătură EPP şi o altă trăsătură puternică ce atrage ridicarea verbului. Spre deosebire de limbile romanice moderne, în care numai subiectul poate verifica trăsătura EPP a lui T^0, în limbile romanice vechi, un alt XP (diferit de subiect) putea să verifice această trăsătură, însă numai cu condiția ca acest XP să fi ajuns într-un moment al derivării într-o poziție intermediară, în partea inferioară a structurii sintactice (specificatorul extern al lui *v*, care are statut de *phase edge*). Aşezarea XP-ului ridicat în specificatorul extern al lui *v* reflectă situația dislocării formelor verbale compuse. În momentul în care v^0 a pierdut trăsătura EPP, structurile cu dislocare (ca şi cele de tipul XP–V–S) au devenit imposibile, ridicarea constituenților nefiind permisă dintr-o fază în alta decât prin intermediul unui *phase edge.* În această analiză, relația dintre dislocare şi inversiune nu mai este la fel de transparentă.

Deşi diferită, prin aceea că presupune o structură funcțională cu mai puține niveluri, analiza propusă de Martins (2012) pentru fenomenul de *scrambling* din portugheza veche are la bază tot ideea că schimbările parametrice înseamnă schimbări ale trăsăturilor categoriilor funcționale. În analiza autoarei citate, centrul T avea, într-un stadiu mai vechi al limbii, o trăsătură EPP şi o trăsătură *Attract-all-F*, care presupunea existența unor poziții multiple de specificator al lui T, pentru a găzdui orice fel de constituenți atraşi. Trăsătura *Attract-all-F* s-a pierdut în portugheza modernă, care nu mai acceptă *scrambling* pentru că nu mai există poziții structurale care să găzduiască acei constituenți ridicați.

4. CONCLUZII

În acest articol, am arătat că există o relație strânsă între anumite fenomene sintactice din limba română veche: dislocarea formelor verbale compuse cu auxiliar,

BDD-A456 © 2013 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:56:10 UTC)

inversiunea verb lexical (participiu/infinitiv) auxiliar, encliza cliticelor pronominale (şi ordinea XP–V–S, despre care nu putem formula concluzii ferme, în lipsa unei analize detaliate). Aceste fenomene se regăsesc în texte româneşti vechi originale şi traduse, precum şi în celelalte limbi romanice vechi, ceea ce exclude ipoteza că apariţia lor se datorează exclusiv unor influenţe străine.

Analiza cantitativă a fenomenelor de dislocare şi de inversiune (asupra cărora s-a concentrat analiza noastră) a arătat că ponderea celor două fenomene a scăzut treptat din secolul al XVI-lea până la începutul epocii moderne, când dislocările sunt rarisime, iar inversiunile se păstrează numai în interogaţii sau cu anumite intenţii modalizatoare ori retorice.

Adoptând accepţia minimalistă a termenului de parametru, am arătat că dispariţia acestor fenomene din limbă se asociază cu o schimbare parametrică; am optat pentru analiza propusă de Cecilia Poletto (în studiile citate), pe care am adaptat-o astfel: periferia celor două faze C şi *v* are o organizare izomorfică, conţinând cel puţin o proiecţie sensibilă la structura informaţională a enunţului (Focus, Topic). În româna veche, proiecţia responsabilă de structura informaţională avea o trăsătură puternică, ce atrăgea diverse elemente în poziţia de specificator al acestei proiecţii (participiul/infinitivul în Spec, Focus-C, respectiv elementele care dislocau formele verbale compuse, în Spec, Focus-*v*). Diacronic, trăsătura responsabilă de aceste fenomene a devenit slabă, ceea ce înseamnă că nu mai atrage ridicarea (vizibilă) în poziţia de specificator a constituenţilor menţionaţi. Şi alte analize (propuse pentru alte limbi romanice) pot explica schimbarea parametrică petrecută în trecerea de la româna veche la româna modernă: dispariţia trăsăturii EPP a proiecţiei *v*, care nu-şi mai proiectează specificator extern (Mensching 2012), dispariţia trăsăturii *Attract-all-F* a proiecţiei T, care nu-şi mai poate proiecta specificatori multipli (Martins 2012).

SIGLE

CC[1] = Coresi, *Tâlcul evangheliilor* [1567–1568], în Coresi, *Tâlcul evangheliilor şi molitvenic românesc*, ediţie critică de Vladimir Drimba, Bucureşti, Editura Academiei Române, 1998.
CC[2] = Diaconul Coresi, *Carte cu învăţătură* (1581), ed. de Sextil Puşcariu, Al. Procopovici, vol. I, *Textul*, Bucureşti, Atelierele Grafice Socec & Co., 1914.
CCat = Coresi, *Catehismul* [1560], în *Texte*, p. 21–97.
CG = *Literatura românească de ceremonial. Condica lui Gheorgachi*, 1762, studiu şi text de Dan Simonescu, Bucureşti, Fundaţia Regele Carol I, 1939.
CL = *Liturghierul lui Coresi* [1570], text stabilit, studiu introductiv şi indice de Al. Mareş, Bucureşti, Editura Academiei, 1969.
CPrav = Coresi, *Pravila* [1560–1562], în *Texte*, p. 218–230.
DÎ = *Documente şi însemnări româneşti din secolul al XVI-lea*, text stabilit şi indice de Gheorghe Chivu, Magdalena Georgescu, Magdalena Ioniţă, Alexandru Mareş şi Alexandra Roman-Moraru, introducere de Alexandru Mareş, Bucureşti, Editura Academiei, 1979.
FT = *Fragmentul Todorescu* [1570–1575], în *Texte*, p. 332–343.

BDD-A456 © 2013 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:56:10 UTC)

NL = Ion Neculce, *Letopiseţul Ţării Moldovei* şi *O samă de cuvinte*, ediţie îngrijită, cu glosar, indice şi o introducere de Iorgu Iordan, Bucureşti, Editura de Stat pentru Literatură şi Artă, 1955.
PO = *Palia de la Orăştie (1581–1582)*, ediţie îngrijită de Viorica Pamfil, Bucureşti, Editura Academiei Române, 1968.
PC = *Pravilniceasca condică*, 1780, ediţie critică, Bucureşti, Editura Academiei, 1957.
Texte = *Texte româneşti din secolul al XVI-lea*, I. *Catehismul lui Coresi*, II. *Pravila lui Coresi*, III. *Fragmentul Todorescu*, IV. *Glosele Bogdan*, V. *Prefeţe şi epiloguri*, ediţii critice de Emanuela Buză, Gheorghe Chivu, Magdalena Georgescu, Ion Gheţie, Alexandra Roman Moraru, Florentina Zgraon, coordonator Ion Gheţie, Bucureşti, Editura Academiei, 1982.

BIBLIOGRAFIE

Alboiu, Hill 2012 = Gabriela Alboiu, Virginia Hill, *The level of verb movement in Old Romanian: A comparison to Modern Romanian*, comunicare la *Al 12-lea Colocviu Internaţional al Departamentului de Lingvistică – Limba română: variaţie sincronică, variaţie diacronică*, Bucureşti, 14–15 decembrie.

Benincà 2010 = Paola Benincà, *L'ordine delle parole e la struttura della phrase*, în: Giampaolo Salvi, Lorenzo Renzi (ed.), *Grammatica dell'italiano antico*, vol. I, Bologna, Il Mulino, p. 27–75.

Cinque 1999 = Guglielmo Cinque, *Adverbs and functional heads: A cross-linguistic perspective*, New York, Oxford University Press.

Chomsky 2001 = Noam Chomsky, *Derivation by Phase*, în: M. Kenstowicz, *Ken Hale. A Life in Language*, Cambridge – Massachusetts, London, The MIT Press, p. 1−52.

Chomsky 2008 = Noam Chomsky, *On phases*, în Robert Freidin, Carlos Otero, Maria Zubizarreta (ed.), *Foundational issues in linguistic theory*, Cambridge, MA, MIT Press, p. 133–166.

Company Company 2006 = Concepción Company Company (ed.), *Sintaxis histórica de la lengua española, Primera parte: La frase verbal*, Volumen 1, Mexico, FCE, UNAM.

Dragomirescu 2012 = Adina Dragomirescu, *Verbul* [sec. al XIX-lea], în Gh. Chivu, Gabriela Pană Dindelegan, Adina Dragomirescu, Isabela Nedelcu, Irina Nicula, *Studii de istorie a limbii române. Morfosintaxa românei literare în secolele al XIX-lea – al XX-lea*, Bucureşti, Editura Academiei Române, p. 185–222.

Frâncu 2009 = Constantin Frâncu, *Gramatica limbii române vechi (1581–1780)*, Iaşi, Casa Editorială Demiurg.

GALR = Valeria Guţu Romalo (coord.), *Gramatica limbii române*, I. *Cuvântul*, Bucureşti, Editura Academiei Române, 2008.

Gheţie, Zgraon 1981 = Ion Gheţie, Florentina Zgraon, *Despre aşa-numitele formaţii premorfologice din limba română veche*, în SCL, XXXII, 2, p. 179–181.

Ledgeway 2009 = Adam Ledgeway, *Grammatica diacronica del napoletano*, Tübingen, Max Niemeyer Verlag.

Martins 2012 = Ana Maria Martins, *Issues in Word Order Change in Portuguese and Beyond: the SVO/SOV alternation*, comunicare la *The 2nd Cambridge Colloquium on the Histoires of the Ibero-Romance Languages Norman MacColl Symposium 2012, March 29–30.*

Mensching 2012 = Guido Mensching, *Parameters in Old Romance word order*, în: Charlotte Galves, Sonia Cyrino, Ruth Lopes, Filomena Sandalo, and Juanito Avelar (ed.), *Parameter Theory and Linguistic Change*, Oxford, Oxford University Press, p. 21–42.

BDD-A456 © 2013 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:56:10 UTC)

Moldovanu 1977–1978 = Dragoş Moldovanu, *Formaţiile premorfologice din limba română veche*, în *Anuarul de lingvistică şi istorie literară*, XXVI, Iaşi, p. 45–69.
Pană Dindelegan 2012 = Gabriela Pană Dindelegan, *Verbul* [secolul al XX-lea], în Gh. Chivu, Gabriela Pană Dindelegan, Adina Dragomirescu, Isabela Nedelcu, Irina Nicula, *Studii de istorie a limbii române. Morfosintaxa românei literare în secolele al XIX-lea – al XX-lea*, Bucureşti, Editura Academiei Române, p. 535–596.
Poletto 2006 = Cecilia Poletto, *Parallel phases: a study on the hight and low left periphery of Old Italian*, în: M. Frascarelli (ed.), *Studies in Generative Grammar*, Berlin, Mouton de Gruyter, p. 261–294.
Poletto 2008 = Cecilia Poletto, *Die linke Peripherie der "unteren Phase": OV-Stellung im Altitalienischen*, în E.-M. Remberger, G. Mensching (ed.), *Romanistische Syntax – minimalististisch*, Tübingen, Narr, p. 131–156.
Poletto în preg. = Cecilia Poletto, *Word order in Old Italian*, Oxford, Oxford University Press.
Rizzi 1997 = Luigi Rizzi, *The fine structure of the left periphery*, în Liliane Haegeman (ed.), *Elements of grammar*, Amsterdam, Kluwer, 281–337.
Roberts 2012 = Ian Roberts, *Macroparameters and Minimalism*, în: Charlotte Galves, Sonia Cyrino, Ruth Lopes, Filomena Sandalo, and Juanito Avelar (eds.), *Parameter Theory and Linguistic Change*, Oxford, Oxford University Press, p. 320–335.
Sandfeld 1930 = Kr. Sandfeld, *Linguistique balkanique. Problèmes et résultats*, Paris, Champion.
Sitaridou 2012 = Ioanna Sitaridou, *A comparative study of word order in Old Romance*, în *Folia linguistica*, 46, 2, p. 553–604.
Zamfir 2007 = Dana-Mihaela Zamfir, *Morfologia verbului în dacoromâna veche (secolele al XVI-lea – al XVII-lea). Partea a II-a. Timpurile din sfera trecutului. Viitorul. Condiţionalul*, Bucureşti, Editura Academiei Române.

A PARAMETRIC CHANGE FROM OLD ROMANIAN TO MODERN ROMANIAN IN THE SYNTAX OF VERBAL FORMS CONTAINING AN AUXILIARY

(Abstract)

This paper analyses two syntactic phenomena, scrambling (in between the auxiliary and the lexical verb) and auxiliary inversion in the evolution of Romanian. It has been shown that these phenomena are related with clitic inversion and with XP–V–S word order. The four phenomena are present in other old Romance varieties. This article aims to show that a single parameter shift can account for the disappearance of these phenomena in modern Romanian: diachronically, the strong feature responsible for attracting XPs in the two Foci specifiers (of C or of *v*) become weak, and the movement of XPs in the Spec, Focus position is no longer permitted.

Cuvinte-cheie: româna veche, schimbare parametrică, dislocare, inversiunea auxiliarului.
Keywords: old Romanian, parametric change, scrambling, auxiliary inversion.

Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti",
Bucureşti, Calea 13 Septembrie, nr. 13
Facultatea de Litere, Universitatea din Bucureşti,
Str. Edgar Quinet, nr. 5–7

BDD-A456 © 2013 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:56:10 UTC)